

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ

“Ως άνθρωπος ήταν ποιητής,
ως ποιητής άνθρωπος”

Όψεις της ζωής και του έργου του Κώστα Μόντη

- 30 Νοεμβρίου & 1 Δεκεμβρίου 2024
- Πανεπιστήμιο Κύπρου, Αίθουσα 010, Κτήριο Κοινωνικών Δραστηριοτήτων, Πανεπιστημιούπολη Αγλαντζιάς

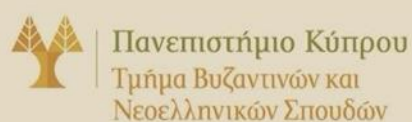

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΟΜΙΛΗΤΩΝ

ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΗΣ:

ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ:

ΧΟΡΗΓΟΣ:

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ:

Της Έντιμης Υφυπουργού
Πολιτισμού, Δρος Βασιλικής
Κασσιανίδου

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ:

Α΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Παντελής Βουτουρής, Ομότιμος Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου και Πρόεδρος ΔΣ Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου

Ο Κώστας Μόντης και η εμπειρία των μεταλλείων

Περίληψη Ανακοίνωσης

Ο Κ. Μόντης ξεκινά να ασχολείται με τα μεταλλεία της Κύπρου το 1936. Τότε αναλαμβάνει μια δημοσιογραφική έρευνα για λογαριασμό της κυπριακής εφημερίδας *Ελευθερία* για τα μεταλλεία της Σκουριώτισσας και του Μαυροβουνιού. Οι σχετικές δημοσιεύσεις του, τρία πρωτοσέλιδα κείμενα στις 15, 16 και 17 Ιουλίου του ίδιου χρόνου, θα ενοχλήσουν το αποικιοκρατικό καθεστώς και θα κινητοποιήσουν τους μηχανισμούς λογοκρισίας. Όπως προκύπτει από εμπιστευτικά έγγραφα των βρετανικών υπηρεσιών, τα συγκεκριμένα κείμενα θα συσχετιστούν με την απεργία στα κυπριακά μεταλλεία που εκδηλώθηκε δύο μήνες αργότερα, στις 17 και 18 Αυγούστου του 1936. Επιστρέφοντας στην Κύπρο, ως πτυχιούχος της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, ο Μόντης υποχρεώθηκε να εργαστεί για βιοποριστικούς λόγους σε διάφορες θέσεις άσχετες με τις σπουδές του. Έτσι, από το 1938 ως την κήρυξη του παγκόσμιου πολέμου εργάζεται στο λογιστήριο της Ελληνικής Μεταλλευτικής Εταιρείας, στα κεντρικά γραφεία της Λευκωσίας. Η συγκεκριμένη εταιρεία ξεκίνησε από το 1937 την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων χαλκούχων πυριτών στην περιοχή Ασγάτας - Καλαβασού, όπου λειτουργούσαν πέντε μεταλλεία. Δύο με τρεις μήνες αργότερα, το καλοκαίρι του 1938, μετατίθεται από τα γραφεία της εταιρείας στη Λευκωσία, στα μεταλλεία του Μιτσερού και πριν προλάβει να τακτοποιηθεί στο Μιτσερό, μόλις είχε κλείσει ένα μήνα, μετατίθεται στην Καλαβασό ως «Προϊστάμενος των Γραφείων της Περιοχής».

Η σχέση του Κ. Μόντη με τον μικρόκοσμο των μεταλλείων αποτελεί ένα σημαντικό κεφάλαιο στη ζωή του, άγνωστο ουσιαστικά ως σήμερα, πέρα από κάποιες γενικές αναφορές στις βιογραφίες του, το οποίο κατοπτρίζεται θραυσματικά και στο ποιητικό έργο του, σε σκόρπιες Στιγμές και σε εκτενέστερα ποιήματα. Κυρίως όμως η εμπειρία των μεταλλείων θα αποτυπωθεί στα πεζά κείμενά του, στον αυτοβιογραφικό *Σαγρίδη* και σε τέσσερα διηγήματά του. Σε αυτό το ειδικότερο θέμα, στο θέμα των μεταλλείων στο διηγηματογραφικό του έργο, θα εστιάσω στην ανακοίνωσή μου.

Βιογραφικό

Ο Παντελής Βουτουρής είναι Ομότιμος Καθηγητής της Νεοελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου, Διευθυντής του Νεοελληνικού Σπουδαστηρίου Πετρώνδα του Πανεπιστημίου Κύπρου, και πρόεδρος του Δ.Σ. του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου. Σπούδασε Μεσαιωνική και Νεοελληνική Φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης όπου και υπέβαλε τη διδακτορική του διατριβή με επόπτη καθηγητή τον Δημήτρη Μαρωνίτη. Δίδαξε Νεοελληνική Φιλολογία στο Τμήμα Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης και στο Τμήμα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κύπρου. Δίδαξε επίσης, ως Επισκέπτης Καθηγητής στο King's College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, στην Ακαδημία της Βαρκελώνης, στο Κέντρο Βυζαντινών Νεοελληνικών και Κυπριακών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Γρανάδας και στο Τμήμα Ελληνικής και Λατινικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου της Ρώμης La Sapienza. Δημοσίευσε 13 βιβλία και περισσότερες από εκατό μελέτες για τη λογοτεχνία, την κριτική και την ιστορία των ιδεών στην Ελλάδα. Το βιβλίο του *Ιδέες της σκληρότητας και της καλοσύνης. Εθνικισμός, σοσιαλισμός, ρατσισμός (1897-1922)*, Καστανιώτης 2017, τιμήθηκε με το πρώτο βραβείο δοκιμίου του *Αναγνώστη* και το πρώτο Κρατικό Βραβείο στην κατηγορία μελέτη-δοκίμιο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου. Πιο πρόσφατο βιβλίο: *Κάπου στην Κύπρο στον νομό Πρεβέζης. Εισαγωγή στην ποιητική του Κώστα Μόντη*, Ερατώ 2024.

Νικολέττα Χατζηπαύλου, Φιλολόγος-Ερευνήτρια, Προϊσταμένη Τμήματος Ελληνικών, Senior School

**Από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στον ένοπλο αγώνα 55-59:
Απεικονίσεις της βρετανικής αποικιακής κυριαρχίας στην ποίηση του Κώστα Μόντη**

Περίληψη Ανακοίνωσης

Τα μεσάνυχτα της 15ης προς τη 16η Αυγούστου του 1960 η Κύπρος έπαψε να αποτελεί αποικία του στέμματος και έγινε ανεξάρτητη Δημοκρατία. Πριν δημιουργηθεί επίσημα όμως η Κυπριακή Δημοκρατία το νησί αγοράστηκε, πουλήθηκε και πέρασε από πολλά χέρια ξένων κατακτητών και αυτοκρατοριών. Η επονομαζόμενη από πολλούς «καρδιά της Μεσογείου» βρισκόταν υπό την κυριαρχία αυτοκρατοριών κατά το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας της, διαμορφώνοντας τοιουτοτρόπως τις ζωές των ανθρώπων της, τον πολιτισμό και τη λογοτεχνία της. Για τον λογοτεχνικό κόσμο της Κύπρου και πιο συγκεκριμένα για τους ποιητές του νησιού, η αυτοκρατορία αποτελεί μια εμπειρία ζωής και έναν καταλυτικό σταθμό. Αυτή η ανακοίνωση επικεντρώνεται στην επίδραση της βρετανικής αποικιακής κυριαρχίας στην Κύπρο, εξετάζοντας ακριβώς το ζήτημα αυτό μέσα από το έργο του ποιητή Κώστα Μόντη (1914-2004). Το έργο του Μόντη αποτυπώνει με μοναδικό τρόπο τα πιο σημαντικά πολιτικά και ιστορικά γεγονότα που έχουν σημαδέψει τη σύγχρονη ιστορία της πολύπαθης Κύπρου.

Το ώριμο έργο του επηρεάστηκε βαθιά από τον εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα του 1955-1959, μια εμπειρία που αποτυπώνεται όχι μόνο στη νουβέλα *Κλειστές Πόρτες* (1964), αλλά και στα πολυσυζητημένα ποιήματά του αφιερωμένα στους αγωνιστές της ΕΟΚΑ. Αυτή η ανακοίνωση σκοπό έχει να παρουσιάσει την εμπειρία του ποιητή από τα τελευταία χρόνια της αποικιακής κυριαρχίας και της επίδρασής της στην κυπριακή κοινωνία, ξεκινώντας από τη συμμετοχή της Κύπρου στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό της Μεγάλης Βρετανίας έως τα πρώτα σημάδια αντίστασης κατά των βρετανικών αρχών, που οδήγησαν εν τέλει στην έναρξη του ένοπλου αγώνα του 1955-1959, όταν πλέον οι νησιώτες είδαν ξεκάθαρα, όπως και άλλες αποικίες του στέμματος, πως ήρθε το ιστορικό κάλεσμα της ελευθερίας.

Βιογραφικό

Η Νικολέττα Χατζηπαύλου είναι ανεξάρτητη ερευνήτρια η οποία ασχολείται με την ποίηση και τη λογοτεχνία της Κύπρου αλλά και με τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας. Επί του παρόντος διδάσκει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Κύπρο και είναι η Προϊσταμένη του Τμήματος Ελληνικών στο Senior School Nicosia. Σπούδασε στο Λονδίνο στο King's College London και υπό την επίβλεψη του Ρόντρικ Μπίτον έγραψε το 2009 διατριβή με θέμα τα μοιρολόγια και τα τραγούδια της ξενιτιάς στο έργο του Νίκου Καββαδία. Συνέχισε τη φοίτησή της στο Κέντρο Νεοελληνικών Σπουδών του King's College και απέκτησε μεταπτυχιακό και διδακτορικό τίτλο στη Νεοελληνική Φιλολογία. Η μεταπτυχιακή της διατριβή είχε ως θέμα τις δύο λογοτεχνικές απαντήσεις στα *Πικρολέμονα* του Λόρενς Ντάρελ. Το 2015 ολοκλήρωσε υπό την επίβλεψη των Ρόντρικ Μπίτον και Ντέιβιντ Ρικς τη διδακτορική της διατριβή, «This too shall pass»: constructing the idea of empire in the Modern Greek poetry of Cyprus (1878-2004). Ως διδακτορική φοιτήτρια έλαβε την Εκπαιδευτική Υποτροφία του Ιδρύματος Λεβέντη για τρία συναπτά έτη και έχει συμμετάσχει σε πολλά διεθνή συνέδρια για να παρουσιάσει το έργο της. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 ήταν Λέκτορας στο Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ και δίδαξε Καβάφη και Σεφέρη στο πλαίσιο της ενότητας «Εισαγωγή στη Νεοελληνική Λογοτεχνία».

**Οι «Κλειστές πόρτες» (1964) στο ιστορικό πλαίσιο της εποχής της πρώτης τους έκδοσης:
Υποθέσεις και προτάσεις**

Περίληψη Ανακοίνωσης

Είναι γνωστό ότι ο Κώστας Μόντης εξέδωσε τις *Κλειστές Πόρτες* (1964) ως απάντηση στα *Πικρολέμονα* (1957) του Βρετανού συγγραφέα Λόρενς Ντάρελ – ενδεχομένως και στη *Χάλκινη Εποχή* (1960) του Ρόδη Ρούφου. Εάν, όμως, λάβουμε υπόψη μας ότι η απάντηση του Μόντη έρχεται αρκετά αργότερα σε σχέση τόσο με το (δήθεν) «ταξιδιωτικό» αφήγημα του Ντάρελ όσο και με το «μυθιστόρημα του Κυπριακού Αγώνα» του Ρούφου, ένα νόμιμο ερώτημα που προκύπτει αφορά την ίδια την (υποτιθέμενη) «καθυστέρηση», όπως επίσης και τη χρονική στιγμή που δημοσιεύεται η «μαρτυρία» αυτή, στον απόηχο της κατάρρευσης του διακανονισμού για το Κυπριακό, ο οποίος είχε επιτευχθεί στη Ζυρίχη και το Λονδίνο το 1959. Τελικά, ποιοι (μπορεί να) ήταν οι παράγοντες που ώθησαν τον ποιητή των *Στιγμών*, τη δεδομένη χρονική περίοδο, να καταπιαστεί με ένα πεζογραφικό κείμενο ενός είδους μικτού αλλά νόμιμου, όπως είναι η «μαρτυρία-χρονικό», και να το αξιοποιήσει για την εκ νέου ανάδειξη ενός θέματος που (θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι) το είχε προσπεράσει η επικαιρότητα και η νέα πραγματικότητα στην Κύπρο, ύστερα από τα γεγονότα των «ματωμένων» Χριστουγέννων του 1963; Και γιατί (ενδεχομένως) ο Μόντης αισθάνθηκε τότε, και όχι νωρίτερα, την ανάγκη να δώσει τη δική του εκδοχή για τον Απελευθερωτικό Αγώνα του 1955-59, απαντώντας στον επίσημο «λόγο» της αποικιοκρατίας, όπως αυτός εκφράστηκε από τον Βρετανό «φιλέλληνα»; Και πώς μπορεί να εξηγηθεί η επιλογή ενός μάλλον αινιγματικού τίτλου για το έργο του, ο οποίος αναπόφευκτα δίνει το έναυσμα σε ποικίλες ερμηνείες; Στα ερωτήματα αυτά, η ανακοίνωση προτίθεται να προτείνει κάποιες απαντήσεις ή και νόμιμες εικασίες, φιλοδοξώντας να συμπληρώσει, έστω και σε έναν μικρό βαθμό, τις ήδη κατατεθειμένες αξιολογικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις για τις *Κλειστές Πόρτες* άλλων μελετητών (όπως του Λεύκιου Ζαφειρίου, του Λευτέρη Παπαλεοντίου, του David Roessel, της Αφροδίτης Αθανασοπούλου κ.ά.).

Βιογραφικό

Ο Αλέξανδρος Μπαζούκης γεννήθηκε στη Βέροια το 1975. Αριστούχος απόφοιτος του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, συνέχισε στο ίδιο τμήμα τις μεταπτυχιακές του σπουδές με ειδίκευση στη Νεοελληνική Φιλολογία για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος και στο Τμήμα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου για την απόκτηση διδακτορικού διπλώματος. Το 2021 κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Επίκεντρο της Θεσσαλονίκης η μελέτη του για τον *Ρόδη Ρούφο: Ένας συγγραφέας σε καιρούς δοκιμασίας (Κατοχή, Αντίσταση, Κυπριακός Αγώνας)*. Έχει, επίσης, δημοσιεύσει ποικίλα άρθρα για πρόσωπα και ζητήματα της νεοελληνικής φιλολογίας και της κυπριακής γραμματείας (Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Βασίλης Μιχαηλίδης, Στρατής Δούκας, Μ. Καραγάτσης, Γιώργος Θεοτοκάς, Μανόλης Αναγνωστάκης, Αντώνης Σαμαράκης κ.ά.), καθώς και για τη διδακτική της λογοτεχνίας, σε επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων. Τα κυριότερα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στη δεκαετία του 1940 και τη μεταπολεμική περίοδο (1949-1967). Υπήρξε μέλος των συντακτικών επιτροπών των σχολικών εγχειριδίων για τη Μέση Εκπαίδευση, *Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας* (τόμοι Α' και Β', για το Λύκειο) και *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής* (τρία τεύχη, για το Γυμνάσιο, με αντίστοιχα βιβλία εκπαιδευτικού), τα οποία εκδόθηκαν από την Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου. Από το 2005 υπηρετεί στη δημόσια Μέση Εκπαίδευση της Κυπριακής Δημοκρατίας (σήμερα ως Βοηθός Διευθυντής), ενώ έχει διδάξει ως Ειδικός Επιστήμονας Διδασκαλίας και στο Τμήμα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου.

B' ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Λεωνίδας Γαλάζης, Φιλολόγος, Ποιητής, Επιθεωρητής Φιλολογικών Μαθημάτων ΥΠΑΝ

Η θεματική της ψυχομαχίας στην ποίηση του Κώστα Μόντη

Περίληψη Ανακοίνωσης

Στην ανακοίνωση επικεντρωνόμαστε στην ανίχνευση της θεματικής της ψυχομαχίας στην ποίηση του Κ. Μόντη, σε συνάρτηση με την ίδια θεματική όπως αυτή εντοπίζεται στο ποιητικό έργο του Προυδέντιου (ύστερη λατινική αρχαιότητα). Η κύρια θέση που υποστηρίζεται στην εργασία μας είναι ότι το θεματικό στοιχείο της εσωτερικής μάχης που συντελείται στην ψυχή του ανθρώπου (*rugna animae*) και είχε ευρεία απήχηση στη μεσαιωνική και νεότερη ευρωπαϊκή λογοτεχνία κατέχει σημαντική θέση και στην ποίηση του Κ. Μόντη. Περαιτέρω, επιχειρείται μια δειγματοληπτική συνανάγνωση συγκεκριμένων παραθεμάτων από την ποίηση του Προυδέντιου και του Μόντη, ως προς τις προσωποποιούμενες αρετές και κακίες, με στόχο να αποδειχθεί ότι οι απόλυτες και αιώνιες αλήθειες στο έργο του πρώτου δεν εντοπίζονται στο έργο του δεύτερου, στο οποίο δεσπόζει ο σχετικισμός και η διαλεκτική αποδόμησή τους.

Βιογραφικό

Ο Λεωνίδας Γαλάζης γεννήθηκε το 1962 στη Λευκωσία. Σπούδασε Ελληνική Φιλολογία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και συνέχισε με μεταπτυχιακές σπουδές στο Τμήμα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Είναι διδάκτωρ Νεοελληνικής Φιλολογίας του ίδιου Πανεπιστημίου. Εργάζεται ως Επιθεωρητής Φιλολογικών Μαθημάτων στο Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας. Έχει εκδώσει δέκα ποιητικές συλλογές και πέντε βιβλία μελετών – δοκιμίων για θέματα λογοτεχνίας. Είχε τη φιλολογική επιμέλεια διάφορων συλλογικών τόμων και τη γενική επιμέλεια της Ανθολογίας *Δύο αιώνες επώνυμης κυπριακής ποίησης 1837-2021* (Λευκωσία, Ο.Λ.Κ., 2021). Το 1982 τιμήθηκε από το Υπουργείο Παιδείας της Κύπρου με το Βραβείο Νέου Λογοτέχνη για την ποιητική του συλλογή *Ιατρική βεβαίωση* και το 2010 με το Κρατικό Βραβείο Ποίησης Κύπρου για τη συλλογή *Λοκριγκάνα*. Είναι πρόεδρος του Δ.Σ. του Ομίλου Λογοτεχνίας και Κριτικής. Αναλυτική εργογραφία του Λ. Γαλάζη και κριτικογραφία για το έργο του είναι προσβάσιμη στον σύνδεσμο: <https://olk.com.cy/members/galazis-leonidas/>

«Όμως κι εγώ την παρέλαβα καλά στους στίχους μου ε;»: Μοντικές συνομιλίες με τη ζωή

Περίληψη Ανακοίνωσης

Στο σώμα των *Στιγμών* του Μόντη είναι ορατός ένας μεγάλος αριθμός ποιημάτων στον θεματικό πυρήνα των οποίων βρίσκεται η ζωή – η ζωή που δεν υποτάσσεται και δεν χαρίζεται, δεν ελέγχεται και δεν προβλέπεται, είναι αδιάλλακτη και ανάληκτη, «αγώνας» και «ανηφόρι» αλλά και πόθος και ποιητική έμπνευση. Με αφετηρία κυρίως τα ποιήματα εκείνα που τιτλοφορούνται «Προς ζωή» και «Ζωή προς ανθρώπους» (υποβάλλοντας έτσι εξ αρχής έναν εκτεταμένο και εναργή ποιητικό διάλογο), η εισήγηση επιψαύει το φάσμα και την ένταση των συναισθημάτων, τις παλινωδίες και την αμφιθυμία ενός ποιητή του οποίου η «καταστατική ειρωνεία» συναντά σ' αυτά τον αφομοιωμένο πεσιμισμό του Καρυωτάκη και των ελάσσονων ποιητών του Μεσοπολέμου, αλλά και ο οποίος διατηρεί, επίσης, τη διάθεση και το κουράγιο να αστεϊάζεται, να εμπαίζει (ακόμα και τη θνητότητα), να καβγαδίζει – θυμωμένα, παραπονεμένα ή παιχνιδιάρικα – με τη φευγαλέα σκιά της ζωής.

Βιογραφικό

Η Βασιλική Σελιώτη σπούδασε Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και είναι αριστούχος διδάκτορας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Εργάστηκε για τη δημιουργία των νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων, ιδιαίτερα για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Λογοτεχνίας, ενώ υπήρξε μέλος της Συντακτικής Επιτροπής των σχολικών ανθολογίων λογοτεχνίας για τις τρεις τάξεις του Γυμνασίου *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής* (Υ.Α.Π./Π.Ι.). Έχει λάβει μέρος με ανακοινώσεις σε φιλολογικά και εκπαιδευτικά συνέδρια και έχει δημοσιεύσει σε συλλογικούς τόμους, πρακτικά συνεδρίων, ηλεκτρονικά και έντυπα περιοδικά για ζητήματα της νεοελληνικής φιλολογίας και της σύγχρονης ιστορίας. Έχει επίσης διδάξει ως Ειδική Επιστήμονας στο Τμήμα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Το 2016 εκδόθηκε το πρώτο της βιβλίο με τίτλο *Βρετανικά στρατόπεδα Εβραίων προσφύγων στην Κύπρο (1946-1949)* από τις εκδόσεις Επίκεντρο και το 2021 το δεύτερο, επεξεργασμένη εκδοχή της διδακτορικής της διατριβής, με θέμα *Λογοτεχνία και Τραύμα. Το 1974 στην κυπριακή και ελλαδική λογοτεχνία*, επίσης από τις εκδόσεις Επίκεντρο. Το εν λόγω βιβλίο ήταν στη βραχεία λίστα για τα «Βραβεία του Αναγνώστη» στην κατηγορία Μελέτη-Δοκίμιο ενώ τιμήθηκε με το «Κρατικό Βραβείο Μελέτης/Δοκιμίου για τη Λογοτεχνία» για τις εκδόσεις του 2021 από το Υφυπουργείο Πολιτισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Το θέμα της προσωποποιημένης καρδιάς και της σύγκρουσης-αντιπαράθεσής της με το μυαλό στην ποίηση του Κώστα Μόντη

Περίληψη Ανακοίνωσης

Στην παρούσα μελέτη εξετάζονται ποιήματα στα οποία θεματοποιείται η προσωποποιημένη καρδιά. Πιο συγκεκριμένα, το θέμα της καρδιάς, αλλά και του αντιθετικού ή συγκρουσιακού διαλόγου καρδιάς και μυαλού αποκτά στο έργο του Κώστα Μόντη πολλές ερμηνευτικές προεκτάσεις, καθώς απλώνεται σε μια σειρά από «στιγμές» και ποιήματα που επανέρχονται με ανατρεπτική συνήθως διάθεση στην ίδια θεματική περιοχή και σε διαφορετικές συλλογές, που για να το παρακολουθήσει κανείς συστηματικά χρειάζεται μια ειδική μονογραφία. Το ενδιαφέρον, ωστόσο, στην εξέλιξη της συγκεκριμένης θεματικής είναι ότι, ενώ στην πρώτη δημιουργική περίοδο-φάση του Μόντη και ειδικότερα στις πρώιμες συλλογές *Minima* και *Τραγούδια της ταπεινής ζωής* (δηλαδή ως το 1954) το θέμα συναρτάται μόνο με το ερωτικό στοιχείο, στη δεύτερη δημιουργική περίοδο του ποιητή, που ξεκινά από τη συλλογή *Στιγμές* (1958 και εντεύθεν), το θέμα προσλαμβάνει (εκτός από την ερωτική) φιλοσοφικές, υπαρξιακές, ποιητικές-αυτοαναφορικές, αλλά και σημαντικές πολιτικές προεκτάσεις. Όπως θα διαφανεί στο ολοκληρωμένο κείμενο της μελέτης, η εν λόγω ερμηνευτική διεύρυνση της συγκεκριμένης θεματικής περιοχής στον ώριμο Μόντη, που έχει πια αποκτήσει τη δική του φωνή και έχει διαμορφώσει τη δική του ποιητική περιοχή, δεν είναι άσχετη με τη δυναμική εμπλοκή του ποιητή με την ιστορία (ενωτικός αγώνας του 1955-1959, Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου, μεταξυριχική πραγματικότητα, τουρκική εισβολή και ημικατοχή), καθώς και με τα προσωπικά και συλλογικά αδιέξοδα που αυτά τα ιστορικά γεγονότα επέφεραν.

Βιογραφικό

Ο Παναγιώτης Νικολαΐδης γεννήθηκε στη Λευκωσία το 1974 και εργάζεται ως φιλόλογος στη Μέση εκπαίδευση. Έχει εκδώσει τις ποιητικές συλλογές *Σαν ίαμβος καθρέφτης* (Πλανόδιον, Αθήνα 2009, Κρατικό Βραβείο Πρωτοεμφανιζόμενου Λογοτέχνη)· *Ξενιτεύομαι μ' ένα φωνήεν* (Πλανόδιον, Αθήνα 2012)· *Οινοποίηση* (ιδιωτική έκδοση, Κύπρος 2014)· *Παραλογή* (Gutenberg, Αθήνα 2016)· μαζί με τον Μιχάλη Παπαδόπουλο *Μια στο λευκό και δυο στο μαύρο. Σονάτα για την αφαίρεση* (Θράκα, Αθήνα 2017)· *Η νύφη του Ιούλη* (Σμίλη, Αθήνα 2019, Βραβείο Jean Moreas για την καλύτερη ποιητική συλλογή στην Ελλάδα το 2019 και συμπερίληψη στη βραχεία λίστα των Κρατικών βραβείων Ελλάδας), *Ριμαχό* (Σμίλη, Αθήνα 2022, Κρατικό Βραβείο Ποίησης) και τέλος *Πόλη που ράγισε* (Σμίλη 2024). Έχει εκδώσει επίσης τις μελέτες *Με λογισμό και μ' όνειρο. Σκέψεις πάνω σε δύο ποιήματα και δύο δοκίμια του Θεοδόση Νικολάου*, (Ακτίς, Κύπρος 2016), *Έλενα Τουμαζή Ρεμπελίνα. Εισαγωγή στο έργο της* (Διόραμα 2020), *Το ποίημα και το φως. Τέσσερα κείμενα για την ποίηση του Κώστα Βασιλείου* (Λευκωσία 2024), καθώς και τη συναγωγή κριτικών κειμένων *Η γενιά της κατοχής και της αφθονίας. 14 κριτικά κείμενα για τη σύγχρονη ποίηση στην Κύπρο μετά το '90* (Διόραμα, Κύπρος 2018).

Γ' ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Μαρία Παύλου, Επίκουρη Καθηγήτρια Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας, Θεολογική Σχολή Εκκλησίας της Κύπρου, Αντιπρόεδρος του ΚΕΛΟΠΟΣ

Η «αλητεία του χρόνου»: Χρόνος και χρονικότητα στο «Πρώτο Γράμμα στη Μητέρα» του Κώστα Μόντη

Περίληψη Ανακοίνωσης

Η εισήγηση στόχο έχει να εξετάσει το *Πρώτο Γράμμα στη Μητέρα* του Κώστα Μόντη από την οπτική του χρόνου, τόσο του κοσμικού/αντικειμενικού χρόνου όσο και του βιωμένου/υποκειμενικού χρόνου. Με αφετηρία τη θεωρία του Paul Ricoeur ότι η αφήγηση είναι το μέσο, που ενώνει τη διττή αυτή φύση του χρόνου, έμφαση θα δοθεί στον τρόπο με τον οποίο ο ποιητής επιχειρεί μέσω ενός εκτενούς αφηγηματικού γράμματος όχι μόνο να εκφράσει σκέψεις και συναισθήματα για το δυστοπικό και νοσηρό παρόν που βιώνει αλλά και να το κατανοήσει σε μεγαλύτερο βάθος. Όντας η πρώτη ουσιαστική προσπάθεια του Μόντη για μια εκτεταμένη ποιητική σύνθεση, το *Πρώτο Γράμμα στη Μητέρα* (σε αντίθεση με τη μικρή φόρμα των *Στιγμών*) μας επιτρέπει να εξετάσουμε την πραγμάτευση της έννοιας του χρόνου μέσα από ένα ευρύτερο πλαίσιο.

Βιογραφικό

Η Μαρία Παύλου είναι αριστούχος απόφοιτη του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του ΑΠΘ. Κατέχει μεταπτυχιακούς τίτλους στις Κλασικές Σπουδές (MA-Leeds) και στην Ψηφιακή Εκπαίδευση (MSc – Edinburgh), και διδακτορικό τίτλο στις Κλασικές Σπουδές (PhD - Bristol). Έχει δημοσιεύσει αριθμό άρθρων και βιβλιοκρισιών σε έγκυρα διεθνή περιοδικά με σύστημα κριτών και σε συλλογικούς τόμους. Επίσης, έχει συνεπιμεληθεί τον συλλογικό τόμο *Debating with the Eumenides* (Cambridge Scholars 2018, με τους Β. Λιαπή και Α. Πετρίδη) και τον συλλογικό τόμο *Framing the Dialogues: How to Read Openings and Closures in Plato* (Brill 2020, με τον Α. Τσακμάκη και την Ε. Κακλαμάνου). Το 2024 κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις Έννοια το βιβλίο της *Μέγας Βασίλειος και Ελληνική Παιδεία*. Για τον Κώστα Μόντη έχει δημοσιεύσει την εκτενή μελέτη «Χρόνος και Χρονικότητα στην ποίηση του Κώστα Μόντη», *Modern Greek Studies Online* 6 (2021-2022), 75-115.

Ιστορικές ανιχνεύσεις στο έργο του Κώστα Μόντη

Περίληψη Ανακοίνωσης

Η ιστορία και η ανίχνευση ιστορικών στοιχείων στο έργο του Κώστα Μόντη είναι ένα θέμα που απασχόλησε πολλούς κριτικούς και μελετητές, πιστεύω, ωστόσο, ότι υπάρχουν περιθώρια να ασχοληθεί κάποιος από τη δική του οπτική γωνία αναλύοντας και σχολιάζοντας τέτοιου είδους στοιχεία στο όντως πολύμορφο και πλούσιο έργο του ποιητή. Η ιστορία, άλλωστε, είναι σύμφυτη με το έργο του Κώστα Μόντη και σε όλα τα είδη του γραπτού λόγου με τα οποία ασχολήθηκε. Όπως εύστοχα έχει διατυπωθεί στο παρελθόν από κριτικό λογοτεχνίας, για να αναφέρω κάποια ενδεικτικά στοιχεία, το έργο του Κώστα Μόντη μας διδάσκει να κατανοήσουμε το ένδοξο έπος του 1955-59 και η μελέτη της ποίησής του και γενικά όλου του έργου του, είναι μια ανεξάντλητη πηγή αυτογνωσίας και πατριδογνωσίας σε ό,τι βαθύτερο και πολυτιμότερο εμπεριέχουν οι όροι.

Ως ιστορικός της μεσαιωνικής ιστορίας της Κύπρου και πρωτίστως ως ποιήτρια αντιλαμβάνομαι πλήρως τη δύναμη της τέχνης έναντι της ιστορίας, η οποία δύναται να μνημειώσει ένα ιστορικό γεγονός επιτυχώς και ασυγκρίτως καλύτερα απ' ό,τι η προστατευόμενη της μούσας Κλειούς. Ο Κώστας Μόντης είτε με τον στίχο του είτε με τα πεζά του κείμενα, ακόμη και όσα συνέταξε στο κυπριακό ιδίωμα, μας συγκινεί, μας νουθετεί και μας διδάσκει ιστορία, που δεν είναι άλλη παρά τα όσα βίωσε και βιώνει η πολύπαθη πατρίδα μας.

Βιογραφικό

Η Νάσα Παταπίου σπούδασε Βυζαντινή και Νεοελληνική Φιλολογία, Ιστορία και Αρχαιολογία, Θέατρο και είναι διδάκτωρ Ιστορίας. Είναι ποιήτρια και ιστορικός-ερευνήτρια με πεδίο έρευνας τη Φραγκοκρατία και ιδιαίτερα τους χρόνους της Βενετικής κυριαρχίας στην Κύπρο. Εργάστηκε στη Μέση Εκπαίδευση στην Ελλάδα, στο Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών της Κύπρου και υπηρέτησε για πέντε χρόνια ως Μορφωτική Ακόλουθος και Διευθύντρια στο Σπίτι της Κύπρου, στην Κυπριακή Πρεσβεία στην Αθήνα. Με βάση αρχειακό υλικό προερχόμενο από το Κρατικό Αρχείο Βενετίας έχει αποκρυπτογραφήσει, μεταξύ άλλων, επιτύμβιες πλάκες, ταύτισε οικόσημα, έφερε στο φως άγνωστα στοιχεία για εκκλησίες, μονές, μεσαιωνικά κτήρια, για λογίους του 16^{ου} αι., για τον πόλεμο της Κύπρου 1570-1571, για την Κυπριακή Ελληνική και πληθώρα άλλων ειδήσεων. Η Νάσα Παταπίου είναι βραβευμένη ως ποιήτρια με δύο Κρατικά Βραβεία Ποίησης από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και ως ιστορικός έχει τιμηθεί με βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών. Τιμήθηκε, επίσης, από το Σωματείο «Το Ριζοκάρπασο» της γενέτειράς της «για την πολύτιμη προσφορά της στα γράμματα και τον πολιτισμό». Το 2021 διορίστηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο ως εμπειρογνώμονας για την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Κύπρου και είναι μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής για τη δημιουργία Αρχείου Ιστορίας της Ελληνικής Κυπριακής Εκπαίδευσης.

Παναγιώτης Θωμά, Θεολόγος ΥΠΑΝ, Συγγραφέας

«Αμφίβολες αμφιβολίες». Υπολανθάνουσα εκκλησιαστικότητα και οικουμενική συνείδηση: παράλληλες αναγνώσεις της ποίησης του Κώστα Μόντη και της Κικής Δημουλά

Περίληψη Ανακοίνωσης

Η υπαρξιακότητα στην ποίηση του Κώστα Μόντη και της Κικής Δημουλά αποτελεί αφετηρία για τη διενέργεια ενός διαλόγου μεταξύ των δύο, που εστιάζει σε συγκεκριμένες στιγμές του έργου τους, κατά τις οποίες αμφότεροι αποκαλύπτουν την περισσή ευαισθησία και ευαλωτότητά τους, καθώς αναζητούν το νόημα της ύπαρξης σε μια αναμέτρηση με τον γρίφο του χρόνου, τη φθορά και τον θάνατο. Μέρος αυτής της αναζήτησης αποτελεί και η αναφορά τους στο θείο, κι ενώ ο Μόντης θα ονομάσει σε συνέντευξή του «αμφίβολες» τις αμφιβολίες του, αποκαλύπτοντας μια πίστη με στιγμές αμφισβήτησης αλλά μάλλον υπαρκτή, η Δημουλά εξερευνά σκωπτικά το θείο, με μια αγνωστικιστική ένταση που γέρνει τότε προς την πίστη, τότε προς την απιστία, χωρίς ωστόσο να φτάνει ποτέ ως τον μηδενισμό. Η υπαρξιακή αυτή περιπέτεια των δύο, κατά την οποία οι ανθρωπολογικές, κοινωνικές και σχεσιακές όψεις του έρωτα και του θανάτου συνιστούν τον ευρύτερο ορίζοντα μιας έξοχης ποιητικής, παρουσιάζει συνεπώς κοινούς τόπους, αλλά και διαφορετικές αποχρώσεις που δημιουργούν ξεχωριστό ενδιαφέρον. Η βασική θέση που θα υποστηρίξω, είναι πως η ιδιαίτερη μοντική και δημοτική εκκλησιαστικότητα, την οποία ονομάζω υπολανθάνουσα, επειδή δεν εμπίπτει σε γνωστούς θρησκευτικούς τύπους (πολλές φορές δε, εκφράζεται ασυνείδητα αλλά κατ' ουσίαν αυθεντικά), συνιστά άριστο παράδειγμα οικουμενικής συνείδησης: το ατομικό και τοπικό βίωμα, γίνεται οικουμενικό μέσα από την ταύτιση με τον πλησίον χωρίς διακρίσεις και εξαιρέσεις. Στιγμές και Γράμματα στη μητέρα, Χαίρε Ποτέ, Μεταφερθήκαμε παραπλεύρως και Το λίγο του κόσμου, κάποιες από τις συλλογές των δύο που αποτελούν βασική πηγή για τη συζήτηση εν λόγω θεμάτων.

Βιογραφικό

Ο Παναγιώτης Θωμά γεννήθηκε στη Λάρνακα το 1981. Σπούδασε θεολογία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο και έλαβε μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών από το Holy Cross Greek Orthodox School of Theology στη Βοστώνη (2005). Αναγορεύτηκε διδάκτορας θεολογίας από το Αριστοτέλειο μετά από έγκριση διατριβής του για την έννοια του οικείου τόπου στο έργο των Ν. Γ. Πεντζίκη και Wendell Berry (2010). Δίδαξε Θρησκευολογία στην Αγγλική Σχολή Λευκωσίας (2012-2022) και Διδακτική των Θρησκευτικών στην Προδημοτική Εκπαίδευση στο Παν/μιο Frederick ως επισκέπτης λέκτορας (2013-2018). Από το 2015 έως το 2017 δίδαξε το Μεταπτυχιακό Σεμινάριο «Θεολογία και Πολιτισμός» στο Τμήμα Επιστημών της Αγωγής του Παν/μίου Κύπρου. Άρθρα και μελέτες του έχουν δημοσιευτεί σε ελληνόγλωσσα και αγγλόγλωσσα περιοδικά (*Σύναξις, Intel-lectum, The Journal of Religion and Film, Synthesis* κ.α.). Η πρώτη του μονογραφία τιτλοφορείται: *Τόπος Χρονοποιός. Κοινότητα, Φιλοπατρία, Ετεροτοπία και ο τόπος των Εσχάτων στα κείμενα των Νίκου Γ. Πεντζίκη και Wendell Berry* (Αρμός 2017) και την ακολούθησε η συλλογή μελετημάτων του για την ποίηση της Κικής Δημουλά με τίτλο *Διαρρηγνύοντας την Αμφιβολία* (Αρμός 2020). Υπήρξε αρχισυντάκτης του ηλεκτρονικού περιοδικού *Συμβολή* της Ι. Μη/λεως Κυρηναίας (2015-2024). Μετά από ένταξη στο Μητρώο Εκπαιδευτών (2018) διατηρεί συνεργασία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου. Συμμετέσχε, μεταξύ άλλων, σε συνέδρια της Παιδαγωγικής Εταιρίας Κύπρου (2013 και 2015) και σε συνέδρια για τη σχέση θεολογίας και λογοτεχνίας (ΟΑΚ 2016 και «Καιρός» 2021). Έχει μεταφράσει παραμύθια του Όσκαρ Ουάιλντ και της Σέλμα Λάγκερλεφ (Αρμός, 2013-2015). Δημοσίευσε τα παραμύθια *Δροσοσταλίδα* (Ακτίς 2012) και *Η χορωδία των Χριστουγέννων* (Αρμός 2016) και το αφήγημα *Ο Μονόλογος του Σαλιγκαριού* (Αρμός 2022). Διηγήματά του έχουν δημοσιευτεί στα περιοδικά *Πόρφυρας* (2017-2018) και *Το Κοράλλι* (2021) και στον τόμο *Memories of Yesterday* (Πορεία 2019). Τραγούδια σε στίχους του δημοσιεύονται στις δισκογραφικές εργασίες του Γιώργου Καλογήρου *Καλά το λεν για το φεγγάρι* (ILP Productions 2009) και του Χρυσόστομου Σταμούλη *Αγάπη σ' αγαπάω και Γελάς* (Αρμός 2013 και 2020). <https://auth.academia.edu/PanayiotisThoma>

Χρήστος Αλεξάνδρου, Υποψήφιος Διδάκτωρ Νεοελληνικής Φιλολογίας (Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου)

Κώστας Μόντης και διεθνής πολιτική: Μια διαθεματική προσέγγιση

Περίληψη Ανακοίνωσης

Η νουβέλα του Κώστα Μόντη *Κλειστές πόρτες* στην οποία παρουσιάζεται ο αγώνας της ΕΟΚΑ και γράφτηκε ως απάντηση στα *Πικρολέμονα* του Lawrence Durrell αποτελεί ένα βιβλίο που παρουσιάζει πολλαπλό ενδιαφέρον. Ένα από αυτά είναι η παρουσίαση θεμάτων και μοτίβων τα οποία ο Μόντης τα επόμενα χρόνια μετέφερε σε στίχους. Μια τέτοια περίπτωση είναι και οι παρατηρήσεις που κάνει για την διεθνή πολιτική σε σχέση τις πρακτικές των βρετανικών δυνάμεων μετά την ανάληψη της διοίκησης του νησιού από τον στρατάρχη John Harding. Όσα θα αναφέρει για αυτή τη συγκεκριμένη ιστορική συγκυρία θα τα συναντήσουμε αργότερα σε στίχους του που αφορούν την τουρκική εισβολή. Και στις δύο περιπτώσεις οι διαπιστώσεις δείχνουν εκ μέρους του μια γενικότερη αντίληψη για τα όρια και τις δυνατότητες της διεθνούς κοινότητας, με αποτέλεσμα το διεθνές δίκαιο να είναι αδύνατο και η επιβολή του να είναι επιλεκτική.

Βιογραφικό

Ο Χρήστος Αλεξάνδρου γεννήθηκε στη Λεμεσό. Σπούδασε πολιτικές επιστήμες, δημοσιογραφία, και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στη νεότερη ιστορία. Μεταξύ άλλων έχει δημοσιεύσει το βιβλίο, *Η μικρασιατική εκστρατεία στον Κυπριακό τύπο. Η μαρτυρία του Νέου Έθνους* (Ιωλκός 2013), στο οποίο παρουσιάζει και αναλύει την στάση των φιλοβασιλικών στην Κύπρο κατά την τριετία 1919-1922. Επίσης κυκλοφόρησε το βιβλίο, *Το εκκλησιαστικό φρόνημα στον Κωνσταντίνο Καβάφη* (Ατέρμονον 2016). Ένα από τα πεδία των ενδιαφερόντων του είναι η πρόσληψη και η αποτύπωση της ιστορίας και των πολιτικών ιδεών από την λογοτεχνία.

Ε΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Αφροδίτη Αθανασοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας, Τμήμα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σκέψεις για τον ιστορισμό του Μόντη με επίκεντρο τα ποιήματά του για το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη

Περίληψη Ανακοίνωσης

Στην ανακοίνωση αυτή εξετάζω τον διάλογο – αντίλογο του Μόντη με την Ιστορία εστιάζοντας σε ποιήματά του που αναφέρονται στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη. Η διευθέτησή τους, όπως την προτείνω, εν είδει «οπτικού αφηγήματος», μας επιτρέπει να αντιληφθούμε άμεσα τις βασικές αιχμές της αντιρρητικής στάσης του Μόντη απέναντι στο επικρατούν ιστοριογραφικό αφήγημα και μας δείχνει απτά πώς ο ποιητής ανακατασκευάζει, επανερμηνεύει δηλαδή την Ιστορία, αποδομώντας ένα προς ένα τα στοιχεία που συγκροτούν την «επίσημη» ιστορική εκδοχή και ρητορική: την εθνική μνήμη, το εξιδανικευτικό κλισέ του ήρωα-πολεμιστή, τη συγκάλυψη του αίματος πίσω από καθαρό και απαστράπτον μάρμαρο, τοποθετώντας στη θέση τους τα στοιχεία μιας άλλης αλήθειας, της πραγματικής ιστορίας των προσώπων.

Βιογραφικό

Η Αφροδίτη Αθανασοπούλου είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα αφορούν τη λογοτεχνική παραγωγή του 19ου και του 20ού αιώνα, τη νεοελληνική Μετρική, τις σχέσεις Ιστορίας – Λογοτεχνίας και τη Διδακτική της Λογοτεχνίας. Έχει συγγράψει το βιβλίο *Ιστορία και Λογοτεχνία σε διάλογο* (Επίκεντρο, 2016), το εγχειρίδιο *Σχήματα λόγου* (Μεταίχμιο, 2022) και έχει επιμεληθεί την *Αλληλογραφία Στυλιανού Αλεξίου – Λεύκιου Ζαφειρίου* (Το Ροδακίό, 2022). Άλλες εργασίες της για θέματα και συγγραφείς της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας έχουν δημοσιευτεί σε επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Επίσης, έχει μεταφράσει ή/και επιμεληθεί τόμους με σημαντική απήχηση στις Νεοελληνικές Σπουδές (για τον Κορνάρο, τον Κάλβο, τον Καβάφη, τους λογοτεχνικούς τόπους, την αφηγηματολογία).

Μαρίνα Ροδοσθένους Μπαλάφα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας, Τμήμα Παιδαγωγικών, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Περσεφόνη Παπαμιχαήλ, Εκπαιδευτικός, Υποψήφια Διδάκτωρ Νεοελληνικής Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Η ποιητική θεώρηση του Μόντη απέναντι στον όρο ιστορία

Περίληψη Ανακοίνωσης

Στις εκδόσεις των *Απάντων* που επιμελήθηκε ο ίδιος ο Κώστας Μόντης και κυκλοφόρησαν από το Ίδρυμα Α. Γ. Λεβέντη (1987-1997) και τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (1999-2002), μια από τις βασικές πρακτικές διαχωρισμού που διατηρεί είναι η κατηγοριοποίηση των ποιημάτων σε *έντιτλα* και *άτιτλα*. Με αυτό τον τρόπο, ο δημιουργός/επιμελητής καθιστά σαφή, προς τον μελλοντικό μελετητή και τη μελλοντική μελετήτρια, τη σημαντικότητα της παρουσίας ή απουσίας του τίτλου στα ποιήματά του, προτείνοντας έτσι και μια μεθοδολογία ανάγνωσης του έργου του. Η παρούσα ανακοίνωση θα εξετάσει τη λειτουργία, τη ρητορική και τη σημασιολογία της λέξης *ιστορία* σε όλα τα άτιτλα ποιήματα του Μόντη που φέρουν τον συγκεκριμένο όρο στο βασικό τους corpus.

Βιογραφικά

Η Μαρίνα Ροδοσθένους-Μπαλάφα είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Το 2000 έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στο Βασιλικό Κολέγιο του Λονδίνου και το 2003-2006 εκπόνησε τη διδακτορική της διατριβή στο Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ. Το 2006-2009 με την ευγενική χορηγία του Ιδρύματος Λεβέντη συνέχισε μεταδιδακτορική έρευνα. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα μεταξύ άλλων είναι η ελληνική αναγεννησιακή λογοτεχνία και η ιστορία των ιδεών της εποχής, η πρόσληψη της πετραρχικής ποίησης από τον Σολωμό, το ποιητικό έργο του Μόντη και άλλων Κυπριών ποιητών, η διδακτική της Λογοτεχνίας κ.ά. Έχει ήδη παρουσιάσει μέρος της γενικότερης έρευνάς της σε κεφάλαια συλλογικών τόμων, έγκριτα επιστημονικά περιοδικά και σε διεθνή συνέδρια στον Καναδά και την Ευρώπη. Δίδαξε στα Πανεπιστήμια Cambridge, Κύπρου και στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Είναι συντονίστρια της μεταπτυχιακής ειδίκευσης *Διδακτική της Γλώσσας και της Λογοτεχνίας*. Υπήρξε μέλος και πρόεδρος της κριτικής επιτροπής για τα Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας για Παιδιά και Εφήβους στην Κύπρο και μέλος της επιτροπής για τη μετάφραση έργων της κυπριακής λογοτεχνίας σε άλλες γλώσσες. Πολλές από τις μελέτες της είναι αναρτημένες στον πιο κάτω σύνδεσμο:

<https://unic.academia.edu/MarinaRodosthenousBalafa>

Η Περσεφόνη Παπαμιχαήλ είναι διδακτορική φοιτήτρια στο πεδίο της Λογοτεχνίας του Τμήματος Παιδαγωγικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Λευκωσίας. Πτυχιούχος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ, με μεταπτυχιακές σπουδές στο Πρόγραμμα *Ιστορική Έρευνα, Διδακτική και Νέες Τεχνολογίες* του Ιονίου Πανεπιστημίου. Παρακολουθεί μεταπτυχιακό πρόγραμμα στη *Δημιουργική Γραφή* από το ΕΑΠ. Έχει ολοκληρώσει ετήσια σεμινάρια εξειδίκευσης στην Ειδική Αγωγή και τη Συμβουλευτική από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου και άλλα σεμινάρια Επαγγελματικού Προσανατολισμού (e-learning) από το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, όπως επίσης Επιμέλειας και Διόρθωσης Κειμένων (e-learning) από το ΕΚΠΑ. Έχει συμμετάσχει στη συγγραφή εκπαιδευτικών βοηθημάτων για τη Γλώσσα και τη Λογοτεχνία των τριών τάξεων του Λυκείου, αλλά και εκπαιδευτικού εγχειριδίου για την Προετοιμασία Εισαγωγής σε Πρότυπα Γυμνάσια, ενώ έχει επιμεληθεί επιστημονικά εκπαιδευτικά βοηθήματα Λογοτεχνίας Γυμνασίου. Παράλληλα, εργάζεται ως εκπαιδευτικός σε φροντιστήρια Μέσης Εκπαίδευσης.

Κυριάκος Ιωάννου, Νεοελληνιστής, Διδάσκων στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Υπεύθυνος έκδοσης του περιοδικού *Κυπριακή Εστία*

Αξιολογική επισκόπηση της παρουσίας/απουσίας του Κώστα Μόντη μέσα στο πλαίσιο των μεταπολεμικών Ιστοριών και γραμματολογικών βοηθημάτων της νεοελληνικής και της κυπριακής λογοτεχνίας

Περίληψη Ανακοίνωσης

Ο ποιητής, πεζογράφος, ανθολόγος και επιθεωρησιογράφος Κώστας Μόντης (Αμμόχωστος 1914-Λευκωσία 2004) συγκαταλέγεται μεταξύ των σημαντικότερων λογοτεχνών της κυπριακής λογοτεχνίας (κυρίως, βέβαια, για την ποιητική του παραγωγή), αλλά και μεταξύ των λιγοστών κύπριων λογοτεχνών που κατάφεραν να υπερβούν τα στενά γεωγραφικά όρια της πατρίδας τους και, μέσω του έργου τους, να γίνουν γνωστοί και στον ευρύτερο ελληνισμό. Στόχος της ανακοίνωσης αυτής είναι η αξιολογική επισκόπηση της θέσης του Κ. Μόντη μέσα στο κάδρο των Ιστοριών και των γραμματολογικών σχεδιασμάτων της νεοελληνικής και της κυπριακής λογοτεχνίας τα οποία εκδόθηκαν ύστερα από το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Μεταξύ άλλων, θα αποτιμηθεί η παρουσία του αμμοχωστιανού λογοτέχνη, αφενός, σε σχέση με την παλιότερη δημοτική και δημώδη κυπριακή ποίηση και πεζογραφία, και, αφετέρου, σε σχέση με τους σύγχρονους κύπριους αλλά και εξ Ελλάδος ομοτέχνους του, αλλά, ταυτόχρονα, και σε σχέση με την «πραγματική» (διαχρονική και συγχρονική) λογοτεχνική του αξία. Τέλος, θα καταβληθεί προσπάθεια αποδόμησης θέσεων και απόψεων που αξιολογούν το έργο του Κ. Μόντη με βάση ιδεοληπτικά, ως επί το πλείστον, κριτήρια.

Βιογραφικό

Ο Κυριάκος Ιωάννου (Πάφος, 1978) διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου (Τμήμα Φιλολογίας), ενώ παλιότερα είχε διδάξει και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Είναι αριστούχος διδάκτορας Νεοελληνικής Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, μεταδιδακτορικός ερευνητής στο ίδιο πανεπιστήμιο, υπεύθυνος έκδοσης του φιλολογικού και λογοτεχνικού περιοδικού *Κυπριακή Εστία* και συνιδρυτής των σωματείων Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός» (Παράρτημα Κύπρου) και Όμιλος Λογοτεχνίας και Κριτικής. Το 2024, ήταν ο πρόεδρος της επιτροπής των Κρατικών Βραβείων Λογοτεχνίας (για τις εκδόσεις του έτους 2023).

Έχει συγγράψει έξι βιβλία και έχει επιμεληθεί δέκα διαφορετικές εκδόσεις, ενώ περισσότερες από 100 επιστημονικές εργασίες του έχουν δημοσιευτεί σε σύμμεικτους τόμους, σε πρακτικά διεθνών συνεδρίων και σε διάφορα κυπριακά, ελληνικά και διεθνή περιοδικά. Για περισσότερες εργογραφικές πληροφορίες βλ. εδώ: https://www.academia.edu/44361881/Κυριάκος_Ιωάννου_δημοσιεύσεις.

Γιώργος Γεωργής, Καθηγητής Νεότερης Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Μια καινοτόμα προσέγγιση της μοντικής ποιητικής μέσα από το βιβλίο του Παντελή Βουτουρή, «Κάπου στην Κύπρο, στον νομό Πρεβέζης...» 2024

Περίληψη Ανακοίνωσης

Ο ομιλητής στην ανακοίνωσή του θα παρουσιάσει το βιβλίο του Παντελή Βουτουρή «Κάπου στην Κύπρο, στον νομό Πρεβέζης...», στο οποίο αναπτύσσεται η πολυδιάστατη ποιητική κίνηση του Κώστα Μόντη σε προσωπικό, συλλογικό και οικουμενικό επίπεδο.

Βιογραφικό

Ο Γιώργος Γεωργής είναι Καθηγητής του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου και μέλος του Συμβουλίου. Γεννήθηκε στο Παραλίμνι το 1948 και αποφοίτησε από το Πρώτο Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και είναι διδάκτορας της ίδιας Σχολής. Έκανε μεταδιδακτορικές σπουδές στο King's College London με υποτροφία του Ιδρύματος Λεβέντη. Εργάστηκε στη Μέση Εκπαίδευση στην Ελλάδα και στην Κύπρο, στο Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών και στο Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών. Υπηρέτησε ως Μορφωτικός Ακόλουθος στην Ελλάδα από το 1982 μέχρι το 1994 και από το 1997 μέχρι το 2000 και ήταν ο πρώτος Διευθυντής του Σπιτιού της Κύπρου, το οποίο ανέδειξε σ' ένα από τα σημαντικότερα πολιτιστικά κέντρα της ελληνικής πρωτεύουσας. Δίδαξε ως Επίκουρος και Αναπληρωτής Καθηγητής Νεότερη Ελληνική Ιστορία για μια δεκαπενταετία στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Υπηρέτησε ως πρέσβης της Κύπρου στην Ελλάδα από το 2005 μέχρι το 2010 με παράλληλη διαπίστευση στη Ρουμανία, τη Βουλγαρία και την Αλβανία. Είναι μέλος των Διοικητικών Συμβουλίων του Ιδρύματος Μιχάλη Κακογιάννη στην Αθήνα, του Ιδρύματος Σπύρου Κυπριανού και του Ιδρύματος Φώτου Φωτιάδη, καθώς και αντεπιστέλλον μέλος της Εταιρείας Συγγραφέων της Ελλάδας. Διετέλεσε μέλος της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου Κύπρου, της Διοικούσας του Ανοικτού Πανεπιστημίου, του Πολιτιστικού Ιδρύματος της Τράπεζας Κύπρου, του Συμβουλίου του ΡΙΚ, του Ιδρύματος Πιερίδη και άλλων Ιδρυμάτων, οργανισμών και επιτροπών. Το βιβλίο του Η συνάντηση Γιώργου Σεφέρη-Στρατή Τσίρκα. Μια φίλια που βράδυνε τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Δοκιμίου του 2016. Είναι εκδότης του περιοδικού Η Δέλτος, για τη νεότερη ιστορία και την ιστορία της Λογοτεχνίας. Έχει τιμηθεί με τον Ταξιάρχη του Φοίνικος της Ελληνικής Δημοκρατίας, με Εύφημη Μνεία της Πρυτανείας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει τιμηθεί από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου για την ίδρυση και λειτουργία του Σπιτιού της Κύπρου στην Αθήνα και για τη συνολική πολιτιστική του προσφορά.

ΣΤ΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Σταύρος Σταύρου, Φιλολόγος ΥΠΙΑΝ

«Δεν κάνω ποίηση Μητέρα, έχω αντίγραφα»: Μια διδακτική πρόταση στο μέρος ζ΄ του «Τρίτου Γράμματος στη Μητέρα»

Περίληψη Ανακοίνωσης

Τα *Γράμματα στην Μητέρα* έχουν αντιμετωπισθεί ως ποίηση *έν προόδω*, ως μια προσπάθεια για τη δημιουργία ενός σύνθετου ποιητικού έργου, αλλά και ως απλή σύζευξη «στιγμών». Πολλοί θεωρούν το *Δεύτερο Γράμμα* αρτιότερο σε σχέση με το *Πρώτο* και το *Τρίτο*, ίσως και λόγω της αποσπασματικής μορφής τους (το *Πρώτο* περιλαμβάνει δεκατρία μέρη (α΄-μ΄) και το *Τρίτο* οκτώ (α΄-θ΄), εν αντιθέσει με το *Δεύτερο* που απαρτίζεται από εικοσιπέντε (α΄-ω΄). Στα *Γράμματα* καθοριστικός είναι ο ρόλος συγκεκριμένων χρονικών στιγμών της Κυπριακής ιστορίας. Τον ποιητή σημαδεύει το άδοξο, κατά τον ίδιο, τέλος του αγώνα του 1955-59 και η εισβολή του 1974. Και τα τρία *Γράμματα* δεν προσδιορίζονται μόνο από τα γεγονότα αυτά, αλλά διαμορφώνονται ταυτόχρονα από τα τραυματικά βιώματα και τις εμπειρίες της προσωπικής ζωής του ποιητή, καθώς επίσης και από το πώς προσλαμβάνει στην ποίησή του παγκόσμια γεγονότα. Πολλές φορές οι κύκλοι επικαλύπτονται, κάποτε κάποιος ή κάποιοι κύκλοι υπερισχύουν.

Το *Τρίτο Γράμμα* αξιολογείται ως λιγότερο άρτιο σε σχέση με τα άλλα δύο. Ίσως γιατί ο ίδιος ο ποιητής δηλώνει πως γράφει *έν βία*, ίσως λόγω και της μικρής του έκτασης. Κυριαρχείται από το τραγικό γεγονός της εισβολής και τις οδυνηρές συνέπειές της στον τόπο και τον ψυχικό κόσμο του ποιητή. Η συναισθηματική φόρτιση είναι πιο έντονη και ο ποιητικός λόγος περισσότερο δηλωτικός παρά συνυποδηλωτικός. Το *Τρίτο Γράμμα* βρίσκεται όμως σε άμεση σχέση με τα δύο προηγούμενα και επιτρέπει να δούμε τα βασικά χαρακτηριστικά της ποιητικής τέχνης του Μόντη στην περίοδο της ωριμότητάς της.

Το μέρος ζ΄ του *Τρίτου Γράμματος στη Μητέρα* συμπεριλήφθηκε στη φετινή διδακτέα ύλη της Λογοτεχνίας της Γ΄ Λυκείου Κοινού Κορμού. Η διδακτική πρόταση στο εν λόγω μέρος επιδιώκει να γνωρίσει στους μαθητές τα βασικά χαρακτηριστικά της ποιητικής τέχνης του Μόντη, να δημιουργήσει συσχετισμούς, να προβληματίσει, να τους επιτρέψει να εκφραστούν δημιουργικά

Βιογραφικό

Ο Σταύρος Σταύρου είναι απόφοιτος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ, με μεταπτυχιακές σπουδές στην Κλασική Φιλολογία (University of Leeds) και διδάκτωρ Κλασικής Φιλολογίας του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Έχει διατελέσει γραμματέας του Παγκύπριου Πολιτιστικού Συνδέσμου (2003-2005), Σύμβουλος Φιλολογικών Μαθημάτων για τα Αρχαία Ελληνικά (2005-2007), Γραμματέας του Συνδέσμου Ελλήνων Κυπρίων Φιλολόγων (2007-2009), διδάσκων στο Πρόγραμμα Προϋπηρεσιακής Κατάρτισης (2010-2011), μέλος της Επιτροπής Αναλυτικών Προγραμμάτων για τα Αρχαία Ελληνικά (2009-2012), ενώ εξακολουθεί να είναι γραμματέας του πολιτιστικού σωματείου Ελεύθερη Σκέψη Πάφου. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα έχουν σχέση με την αρχαία ελληνική ιστοριογραφία και ιδιαίτερα την ιστοριογραφία του 4ου αι. π.Χ. Από το 1992 υπηρετεί ως φιλόλογος στη Μέση Εκπαίδευση της Κύπρου.

Λογοτεχνία και τεχνολογία: διδάσκοντας τον Κώστα Μόντη στους σημερινούς εφήβους

Περίληψη Ανακοίνωσης

Η απομάκρυνση των εφήβων από τη λογοτεχνία – και ιδιαίτερα από την ποίηση – αποτελεί σήμερα μια πρόκληση που απαιτεί την προσοχή μας. Η τεχνολογία μάς προσφέρει ευκαιρίες, εντός και εκτός σχολικής τάξης, να φέρουμε τη λογοτεχνία πιο κοντά στους μαθητές, κάνοντάς την πιο προσιτή και πιο ελκυστική γι' αυτούς. Στόχος μας σε αυτή την παρουσίαση είναι να προτείνουμε τρόπους αξιοποίησης αυτών των τεχνολογικών δυνατοτήτων για να εξοικειώσουμε τους μαθητές με το έργο του Κώστα Μόντη. Έτσι, τα παιδιά της νέας γενιάς μπορούν να ανακαλύψουν τα «άλλα φωνήεντα και σύμφωνα» της ποίησης, όπως ίσως να έλεγε και ο ίδιος ο Μόντης, να δημιουργήσουν νέους διαλόγους με τα κείμενά του και να συνδέσουν τη συλλογική εμπειρία και το προσωπικό βίωμά του με τη δική τους πραγματικότητα.

Εργαλεία όπως το Mentimeter, το Padlet, η χρήση QR codes και το Thinglink μπορούν να αξιοποιηθούν στη διδασκαλία των έργων του Κώστα Μόντη που διδάσκονται στη Μέση Εκπαίδευση για να ενισχύσουν την κατανόηση και την αλληλεπίδραση των μαθητών με τα κείμενα. Για να παραφράσουμε τον ομότεχο του Μόντη και σπουδαίο ποιητή Μιχάλη Γκανά, η ποίηση χρειάζεται «αφορμές» για να κατανοηθεί και να αγαπηθεί για «όσους δεν τη διαβάζουν». Στη σύγχρονη εποχή, αυτές οι «αφορμές» μπορούν να δημιουργηθούν μέσα από τα εργαλεία που προσφέρει η τεχνολογία.

Βιογραφικό

Η Μαριλένα Νεοκλέους είναι Φιλολόγος στην Αγγλική Σχολή Λευκωσίας όπου και κατέχει τη θέση της Αναπληρώτριας Υπεύθυνης του Τμήματος Ελληνικών. Τα τελευταία δεκατρία χρόνια διδάσκει νεοελληνική γλώσσα και λογοτεχνία στην Αγγλική Σχολή Λευκωσίας και στο παρελθόν υπήρξε συντονίστρια της διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης/ ξένης γλώσσας. Αποφοίτησε με άριστα από το Πανεπιστήμιο Κύπρου με Πτυχίο Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών και μεταπτυχιακό δίπλωμα Νεοελληνικής Φιλολογίας. Στο πλαίσιο της δραστηριοποίησης της στην Κοινότητα Διδασκαλίας και Μάθησης του σχολείου της, έχει συμβάλει στη διεξαγωγή σεμιναρίων επαγγελματικής ανάπτυξης σε συναδέλφους σε θέματα όπως: η διαμορφωτική αξιολόγηση και ανατροφοδότηση, η υποβολή ερωτήσεων και η ενεργή μάθηση. Κατέχει τον τίτλο της Microsoft Innovative Educator Expert για τα τελευταία τέσσερα χρόνια και με αυτή την ιδιότητα έχει προσφέρει εργαστήρια σε συναδέλφους, διά ζώσης και διαδικτυακά, για εφαρμογές της Microsoft με έμφαση στη συμπεριληπτική μαθησιακή εμπειρία και στη μαθητική ενδυνάμωση. Στο παρελθόν έχει εργαστεί ως ειδική επιστήμονας σε ιδιωτικό Πανεπιστήμιο διδάσκοντας την ελληνική ως δεύτερη/ξένη γλώσσα.